

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το *Σύγχρονο Λεξικό Τσέπης για μαθητές Δημοτικού* είναι ένας πολύτιμος βοηθός των μικρών μαθητών στην επίλυση λεξιλογικών ασκήσεων, στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους και στην καλύτερη χρήση της νεοελληνικής γλώσσας, περιλαμβάνοντας τα εξής:

- Το **βασικό λεξιλόγιο** που θα πρέπει να γνωρίζει ο μαθητής της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και **επιπλέον λέξεις** που θα συναντήσει στον καθημερινό λόγο, προφορικό ή γραπτό. Επιπρόσθετα, για ένα μεγάλο μέρος των λημμάτων, δίνονται **παραδείγματα, συνώνυμα, αντίθετα**, καθώς και ορισμένες στερεότυπες **εκφράσεις**.
- **Κατάλογο κύριων ονομάτων** τόπων και των ανθρώπων ή των λαών οι οποίοι κατοικούν στους συγκεκριμένους τόπους ή κατάγονται από αυτούς (**εθνικά ονόματα**).
- **Αρκτικόλεξα** και **συντομογραφίες** που συναντιούνται συχνά στον καθημερινό λόγο με τη σημασία τους.
- **Ορθογραφικό οδηγό** με επισημάνσεις για τα κυριότερα ζητήματα ορθογραφίας της νεοελληνικής γλώσσας.
- Τους **κανόνες του μονοτονικού συστήματος** της νεοελληνικής γλώσσας.

Ελπίζουμε ότι το Λεξικό αυτό θα αποτελέσει έτσι ένα χρήσιμο εργαλείο όχι μόνο για τους μαθητές, αλλά και για τους δασκάλους και τους γονείς που στοχεύουν να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην πληρέστερη κατανόηση του βασικού λεξιλογίου.

οι εκδότες

B6

βαβούρα, η (ουσ.) 📖 θόρυβος, φασαρία, βουητό.

βαβυλωνία, η (ουσ.) 📖 (με κεφ.) αρχαία χώρα της Μεσοποταμίας 📖 απόλυτη σύγχυση και ασυνεννοησία, οχλαγωγία.

βάγια, η (ουσ.) 📖 παραμάνα, νταντά 📖 υπηρέτρια.

βάγια, τα (ουσ.) 📖 κλαδιά φοίνικα, δάφνης ή μυρτιάς.

βαγόνη, το (ουσ.) 📖 σιδηροδρομικό όχημα, τμήμα τρένου.

βάδην (επίρρ. τροπ.) 📖 με κανονικό βηματισμό 📖 (ως ουσ., *το βάδην*) ολυμπιακό άθλημα.

βαδίζω (ρ.) 📖 προχωρώ με τα πόδια 📖 κατευθύνομαι: *Η υπόθεση βαδίζει προς τη λύση της.* 📖 ενεργώ με ορισμένο τρόπο: *Θα βαδίσω σύμφωνα με τη συμβουλή σου.*

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: βηματίζω, περπατώ, πορεύομαι, δραστηριοποιούμαι.

βαζελίνη, η (ουσ.) 📖 λιπαντική ουσία που παράγεται από το πετρέλαιο.

βάζο, το (ουσ.) 📖 σκεύος από γυαλί, πηλό ή πορσελάνη στο οποίο τοποθετούνται τρόφιμα για φύλαξη ή λουλούδια ή είναι απλώς διακοσμητικό.

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: δοχείο, ανθοδοχείο.

βάζω (ρ.) 📖 τοποθετώ: *Βάλε τα ρούχα στο συρτάρι.* 📖 προσθέτω, ρίχνω μέσα: *Βάλε κρασί στο ποτήρι.* 📖 φοράω: *Βάζω το παλτό μου.* 📖 διορίζω, τοποθετώ κάποιον σε θέση εργασίας 📖 αναθέτω σε κάποιον κάτι: *Με έβαλε να του σκάψω τον κήπο.* 📖 φυτεύω: *Φέτος βάλαμε καλαμπόκι.* 📖 βαθμολογώ: *Η δασκάλα μου έβαλε άριστα.* 📖 αρχίζω να κάνω κάτι: *Βάζω να μαγειρέψω.* 📖 θέτω σε λειτουργία: *Βάλε το ραδιόφωνο.* 📖 καταθέτω χρήματα στην τράπεζα.

📖 ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: βάζω λόγια: *συκοφαντώ*

|| το βάζω στα πόδια: *φεύγω τρέχοντας*
|| βάζω τα δυνατά μου: *προσπαθώ όσο περισσότερο μπορώ.*

☞ ΑΝΤΙΘΕΤΑ: βγάζω, αφαιρώ, αποσιώ.

βαθμιαίος, -α, -ο (επίθ. < *βαθμός*)

☞ αυτός που γίνεται σταδιακά, με σταθερό ρυθμό.

☞ ΣΥΝΩΝΥΜΑ: σταδιακός, προοδευτικός.

☞ ΑΝΤΙΘΕΤΑ: Ξαφνικός, απότομος.

βαθμίδα, η (ουσ.) ☞ *σκαλοπάτι* ☞

(μτφ.) θέση σε ιεραρχία: *ανώτατη στρατιωτική βαθμίδα.*

βαθμολογία, η (ουσ.) ☞ το να δίν-

εται ένας βαθμός σε κάποιον για τις επιδόσεις του σε ορισμένο τομέα.

βαθμός, ο (ουσ.) ☞ υποδιαίρεση

κλίμακας μέτρησης: *θερμοκρασία 29 βαθμών Κελσίου* ☞ μονάδα μέτρησης της επίδοσης διαγωνιζόμενων ατόμων: *Πήρε πολύ καλό βαθμό στα Αρχαία.* ☞ θέση σε ιεραρχία: *Δεν ξέρω τι βαθμό έχει στον στρατό.* ☞ το σημείο στο οποίο φτάνει κάτι: *Η εγκληματικότητα έχει αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό.* ☞ (γλωσσ.) οι τρεις μορφές των επιθέτων και των επιρρημάτων: *θετικός/συγκριτικός/υπερθετικός βαθμός.*

βαθμοφόρος, ο/η (ουσ.) ☞ αυτός που έχει κάποιο αξίωμα (κυρίως στρατιωτικό).

βάθος, το (ουσ.) ☞ η απόσταση από

την επιφάνεια ως τον πυθμένα: *το βάθος της θάλασσας* ☞ το πιο εσωτερικό σημείο χώρου ή περιοχής: *το βάθος της σπηλιάς* ☞ (μτφ.) μεγάλη χρονική απόσταση: *στα βάθη των αιώνων* ☞ (μτφ.) έκταση, μέγεθος, σημαντικό περιεχόμενο: *το βάθος της σκέψης του.*

☞ ΣΥΝΩΝΥΜΑ: βαθύτητα, βυθός, πάτος, ουσία, σημαντικότητα.

☞ ΑΝΤΙΘΕΤΑ: ρηχότητα, επιφάνεια, επιφανειακότητα.

βαθουλός, -ή, -ό (επίθ.) ☞ ο κάπως βαθύς και κοίλος.

βάθρο, το (ουσ.) ☞ βάση πάνω στην

οποία στηρίζεται κάτι: *το βάθρο του αγάλματος* ☞ (μτφ.) θεμέλιο, βάση, στήριγμα: *Το σύνταγμα είναι το βάθρο της δημοκρατίας.*

βαθύπεδο, το (ουσ.) ☞ πεδιάδα

που βρίσκεται χαμηλότερα από το επίπεδο της θάλασσας ή της γύρω έκτασης.

βαθύς, -ιά, -ύ (επίθ.) ☞ αυτός που

έχει μεγάλο βάθος: *βαθύ πηγάδι* ☞ (για χρώμα) σκούρος: *βαθύ μπλε* ☞ (για ύπνο) βαρύς: *Βαθύ ύπνο είχα απόψε.* ☞ ουσιαστικός, σπουδαίος: *βαθύ νόημα* ☞ (για συναισθήματα, καταστάσεις) έντονος, δυνατός, ισχυρός, πολύ μεγάλος: *βαθιά συγκίνηση.*

B

☞ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: βαθιά χαράματα: *λίγο πριν ξημερώσει* || βαθιά γεράματα: *προχωρημένη ηλικία*.

☞ ΑΝΤΙΘΕΤΑ: αβαθής, ρηχός, επιφανειακός, επιπόλαιος.

βαθυσκάφος, το (ουσ.) ☞ υποβρύχιο που καταδύεται σε μεγάλο βάθος για την εξερεύνηση των ωκεανών.

βαθυστόχαστος, -η, -ο (επίθ.) ☞ αυτός που σκέφτεται σε βάθος ή που προήλθε από βαθιά σκέψη: *βαθυστόχαστα λόγια*.

βαθύφωνος, -η, -ο (επίθ.) ☞ αυτός που έχει βαθιά φωνή ☞ τραγουδιστής με φωνή στη χαμηλότερη βαθμίδα της φωνητικής κλίμακας, μπάσος.

βακτηρίδιο, το (ουσ.) ☞ μονοκύτταρος μικροοργανισμός που βρίσκεται σε κάθε περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών φυτών και ζώων.

βαλάντιο, το (ουσ.) ☞ πορτοφόλι ☞ (μτφ.) οι οικονομικές δυνατότητες κάποιου.

βαλαντώνω (ρ.) ☞ εξαντλούμαι ☞ στενοχωριέμαι.

βαλθίδα, η (ουσ.) ☞ εξάρτημα μηχανής που ρυθμίζει τη ροή υγρού ή αερίου ☞ πτυχή της εσωτερικής επιφάνειας αγγείων του σώματος που ρυθμίζει τη ροή του αίματος: *οι βαλβίδες της καρ-*

διάς ☞ ο περιορισμένος χώρος όπου πατάει ο αθλητής των αγωνισμάτων ρίψεων (π.χ. δισκοβολίας) και το σημείο αφετηρίας ορισμένων αγωνισμάτων άλματος.

βαλίτσα, η (ουσ.) ☞ ταξιδιωτική αποσκευή για τη μεταφορά ρούχων και άλλων προσωπικών αντικειμένων.

βαλλιστικός, -ή, -ό (επίθ.) ☞ αυτός που σχετίζεται με την κίνηση των βλημάτων: *βαλλιστικά όπλα*.

βάλλω (ρ.) ☞ πετώ, ρίχνω κάτι εναντίον κάποιου, πυροβολώ ☞ (μτφ.) κατηγορώ.

βάλσαμο, το (ουσ.) ☞ αρωματικό ρετσίνι ☞ (μτφ.) καθετί που ευχαριστεί τις αισθήσεις και ανακουφίζει τον πόνο.

βαλασμώνω (ρ.) ☞ διατηρώ το σώμα των νεκρών με αντισηπτικές ουσίες, ταριχεύω.

βάλτος, ο (ουσ. < σλαβ. *blato*) ☞ τόπος με στάσιμα νερά.

☞ ΣΥΝΩΝΥΜΑ: έλος, βούρκος, τέλμα.

βαλτός, -ή, -ό (επίθ. < *βάλλω*) ☞ αυτός που κάνει κάτι με υπόδειξη ή εντολή άλλου.

βαλώνω (ρ.) ☞ βρίσκομαι σε στασιμότητα, σε αδιέξοδο, λιμνάζω: *Η υπόθεση έχει βαλώσει*.

βαμβάκι, το, και **μπαμπάκι** (ουσ.) ☞ φυτό που τα προϊόντα του χρη-

σιμοποιούνται στην κλωστούφρα-
ντουργία και στη φαρμακευτική.

θάμμα, το (ουσ. < *βάπτω* = βυθί-
ζω) 📖 υγρό διάλυμα φυτικών και
άλλων ουσιών.

θάνα, η (ουσ.) 📖 βαλβίδα που ρυθ-
μίζει τη ροή του νερού σε αγωγό.

θάναυσος, -η, -ο (επίθ.) 📖 βίαιος,
αγροίκος, σκληρός.

θανδαλισμός, ο (ουσ.) 📖 η σκόπι-
μη καταστροφή ή φθορά έργων
τέχνης και γενικότερα πολιτι-
σμού, βαρβαρότητα.

θανίλια, η (ουσ.) 📖 φυτό και η πα-
ράγωγη από αυτό αρωματική ου-
σία 📖 γλυκό με άρωμα βανίλιας.

θαπόρι, το (ουσ.) 📖 το ατμόπλοιο
και γενικά μικρό πλοίο.

📖 ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: γίνομαι θαπόρι: *θυμώνω
πολύ.*

θάπτιση, η (ουσ.) 📖 βλ. *βάφτιση*.

θάραθρο, το (ουσ.) 📖 βαθύ άνοιγ-
μα της γης.

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: χάσμα, γκρεμός, χαρά-
δρα, άβυσσος.

θάρβαρος, -η, -ο (επίθ.) 📖 απολί-
τιστος: *θάρβαροι λαοί* 📖 σκλη-
ρός, βίαιος: *θάρβαρη επιδρομή/
συμπεριφορά.*

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: αγροίκος, άξεστος, θά-
ναυσος, ωμός, σκαίος, απότομος.

θάρδια, η (ουσ.) 📖 καθεμιά από τις
ομάδες εργαζομένων που εναλ-

λάσσονται στην υπηρεσία τους
κατά διαστήματα.

θάρδος, ο (ουσ.) 📖 Κέλτης ή Γαλά-
της ποιητής και τραγουδιστής,
τροβαδούρος 📖 σπουδαίος ποι-
ητής, τραγουδιστής ή συνθέτης.

θαρέλι, το (ουσ.) 📖 μεγάλο ξύλινο
ή μεταλλικό κυλινδρικό δοχείο
για τη μεταφορά ή την αποθήκευ-
ση υγρών 📖 (μτφ.) πολύ παχύς
άνθρωπος.

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: βαγένι, βυτίο, δοχείο.

θαρελότο, το (ουσ.) 📖 μικρή πο-
σότητα εκρηκτικής ύλης που ε-
κρήννυται με κρότο, η κροτίδα.

θαρετός, -ή, -ό (επίθ.) 📖 ανιαρός,
πληκτικός.

θαρήκοος, -η, -ο (επίθ.) 📖 αυτός
που δεν ακούει καλά, κουφός.

θαριά, η (ουσ.) 📖 μεγάλο και βαρύ
σιδερένιο σφυρί.

θαρίδι, το (ουσ.) 📖 κομμάτι από
βαρύ μέταλλο που χρησιμοποιεί-
ται για να προσθέτει βάρος ή ως
αντίβαρο σε ζυγαριά και άλλα όρ-
γανα.

θαριέμαι (ρ.) 📖 νιώθω πλήξη, ανία
για κάποιον ή κάτι: *Τον θαριέμαι
πολύ. Θαριέμαι τις δουλειές του
σπιτιού.* 📖 νιώθω δυσφορία: *Βα-
ρέθηκα να με αδικείς συνέχεια.*

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: πλήττω, κουράζομαι, δυ-
σφορώ, ενοχλούμαι.

B

θάρακα, η (ουσ.) 📖 μικρό πλεούμενο, λέμβος, πλοιάριο.

βαρόμετρο, το (ουσ.) 📖 όργανο που μετρά τις μεταβολές της ατμοσφαιρικής πίεσης.

βαρόνος, ο, θηλ. **βαρόνη** (ουσ.) 📖 τίτλος ευγενών της φεουδαρχικής κοινωνίας 📖 (μτφ., με αρνητική σημασία) πρόσωπο με μεγάλη δύναμη και επιρροή: *βαρόνος του Τύπου/της κοκαΐνης*.

βάρος, το (ουσ.) 📖 η ιδιότητα των υλικών σωμάτων να πέφτουν προς τα κάτω όταν αφήνονται ελεύθερα 📖 το αποτέλεσμα του ζυγίσματος: *Το βάρος μου είναι 80 κιλά.* 📖 κάθε βαρύ σώμα: *Δεν πρέπει να σηκώνεις βάρος.* 📖 (μτφ.) καθετί που προκαλεί ενόχληση: *Δεν άντεξε το βάρος των ευθυνών.* 📖 (μτφ.) κύρος: *Τα λόγια του έχουν μεγάλο βάρος.*

📖 ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: παίρνω ή χάνω βάρος: *παχαίνω ή αδυνατίζω* || γίνομαι βάρος: *γίνομαι ενοχλητικός και δυσάρεστος* || ρίχνω το βάρος σε κάποιον: *του αποδίδω ευθύνη για κάποια πράξη* || το 'χω βάρος: *αισθάνομαι ενοχή για κάτι.*

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: φορτίο, φόρτωμα, φόρτος, άχθος, βάσανο, στενωχώρα, βαρύτητα.

βαρούλκο, το (ουσ. < *βάρος* + *έλκω*) 📖 μηχανήμα με τροχαλίες για την ανύψωση βαρών.

βαρύγδουπος, -η, -ο (επίθ.) 📖

αυτός που κάνει κρότο όταν πέφτει, βροντερός 📖 (μτφ.) εντυπωσιακός (συνήθως χωρίς ιδιαίτερη αξία): *βαρύγδουπα λόγια.*

βαρυγομώ και **-άω** (ρ.) 📖 δυσανασχετώ, δυσφορώ, αγανακτώ.

βαρύθυμος, -η, -ο (επίθ.) 📖 κακόκεφος, περίλυπος.

βαρυποινίτης, ο, θηλ. **βαρυποινίτισσα** (ουσ.) 📖 αυτός που έχει καταδικαστεί σε βαριά ποινή.

βαρύς, -ιά, -ύ (επίθ.) 📖 αυτός που έχει μεγάλο βάρος: *βαρύς καναπές, βαριά πέτρα, βαρύ φορτίο* 📖 (μτφ.) δυσβάσταχτος, κουραστικός: *βαριές ευθύνες* 📖 βλοσυρός: *Πολύ βαρύς φαίνεται σήμερα.* 📖 σοβαρός, επικίνδυνος: *βαριά αμαρτία/αρρώστια* 📖 καταθλιπτικός: *βαριά ατμόσφαιρα* 📖 έντονος: *βαριά μυρωδιά* 📖 δύσπεπτος: *βαρύ φαγητό.*

📖 ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: κάνω κάτι με βαριά καρδιά: *το κάνω χωρίς προθυμία, χωρίς να θέλω* || βαριά λόγια: *βρισιές.*

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: ασήκωτος, αβάσταχτος, καταπιεστικός, ακατάδεχτος, λιγομίλητος, κρίσιμος, δυσάρεστος, δυσκολοχώνευτος.

📖 ΑΝΤΙΘΕΤΑ: ελαφρός, ελαφρύς, ανάλαφρος, καταδεκτικός, ασήμαντος, ευχάριστος, ευκολοχώνευτος.

βαρυσήμαντος, -η, -ο (επίθ.) 📖 αυτός που είναι πολύ σημαντικός,

βαρύτητα, η (ουσ.) 📖 η δύναμη που

ασκεί η Γη στα σώματα και τα έλκει προς το κέντρο της 📖 (μτφ.) σοβαρότητα, αξιοπρέπεια, κύρος.

βαρύτιμος, -η, -ο (επίθ.) 📖 αυτός που έχει μεγάλη αξία, πολύτιμος.

βαρύτονος, -η, -ο (επίθ.) 📖 αυτός που ηχεί δυνατά, έντονα 📖 (στη μουσική) ο τραγουδιστής με φωνή μεταξύ τενόρου και μπάσου 📖 (γλωσσ.) η λέξη που δεν τονίζεται στη λήγουσα.

βαρυχειμωνιά, η (ουσ.) 📖 χειμώνας με πολύ κρύο.

βαρώ και **-άω** (ρ.) 📖 χτυπώ, δέρνω: *Βάρωσε το παιδί χωρίς λόγο.* 📖 πυροβολώ: *Να βαράτε στο ψαχνό.* 📖 παίζω κάποιο μουσικό όργανο: *Βάρα το ντέφι.* 📖 (μτφ.) ζαλίζω: *Με βάρωσε το ποτό.*

📖 ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: βαρώ το κεφάλι μου στον τοίχο: *μετανιώνω* || βαράει μύγες: *δεν ασχολείται με τίποτε.*

βασανίζω (ρ.) 📖 κάνω σε κάποιον βασανιστήρια 📖 (μτφ.) κάνω κάποιον να υποφέρει: *Βασανίζει τη μάνα του με τη συμπεριφορά του.* 📖 (μτφ.) εξετάζω κάτι πολύ προσεκτικά: *Μην το βασανίζεις τόσο το πράγμα.* 📖 **βασανίζομαι**: υποφέρω, ταλαιπωρούμαι, προβληματίζομαι έντονα.

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: κακοποιώ, κακομεταχειρίζομαι, τυραννώ, παιδεύω, ταλαιπωρώ, ελέγχω, δεινοπαθώ, παιδεύομαι.

📖 ΑΝΤΙΘΕΤΑ: ανακουφίζω, διασκεδάζω, δίνω χαρά, χαροποιώ.

βασανιστήριο, το (ουσ.) 📖 οποιασδήποτε μορφής κακοποίηση 📖 (μτφ.) ταλαιπωρία, δοκιμασία, βάσανο.

βάσανο, το (ουσ.) 📖 σωματική ή ψυχική δοκιμασία, ταλαιπωρία.

βάση, η (ουσ.) 📖 σημείο πάνω στο οποίο στηρίζεται κάτι: *η βάση του αγάλματος* 📖 το κατώτατο μέρος: *η βάση του τοίχου* 📖 αρχή, προϋπόθεση: *Μπήκαν οι βάσεις για τη λειτουργία του ελεύθερου πανεπιστημίου.* 📖 κατώτατο όριο βαθμολογίας: *Με άριστα το 20, η βάση είναι το 10.* 📖 εφοδία: *μαθητής με γερές βάσεις* 📖 (στον στρατό) τόπος στάθμευσης προσωπικού και συντήρησης του υλικού: *στρατιωτική βάση* 📖 (στη γεωμετρία) πλευρά ενός γεωμετρικού σχήματος ή σώματος στην οποία στηρίζονται οι υπόλοιπες πλευρές: *βάση τριγώνου.*

📖 ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: δίνω βάση: *ακούω με προσοχή.*

📖 ΣΥΝΩΝΥΜΑ: έδρα, στήριγμα, βάθρο, θεμέλιο, θεμελιώδης αρχή.

βασίζω (ρ.) 📖 στηρίζω, θεμελιώνω 📖 **βασίζομαι**: στηρίζομαι, (μτφ.) εμπιστεύομαι.

βασικός, -ή, -ό (επίθ.) 📖 κύριος, θεμελιώδης, πρωταρχικός, σημαντικός.

B

βασιλεύω (ρ.) ☞ ασκώ τη βασιλική εξουσία ☞ (μτφ.) επικρατώ, κυριαρχώ: *Σ' αυτή την οικογένεια βασιλεύει η υποκρισία.* ☞ (για τον ήλιο) δύω ☞ (για τα μάτια) κλείνω από κούραση ή νύστα.

βασιλιάς, ο, θηλ. **βασιλίτσα** (ουσ.) ☞ ανώτατος άρχοντας που ασκεί την εξουσία μοναρχικά ☞ (μτφ.) αυτός που ξεχωρίζει σε ένα σύνολο: *Ο βασιλιάς των ζώων είναι το λιοντάρι.* ☞ (στο σκάκι) το σπουδαιότερο πιόνι.

βασιλόφρονας, ο/η, και **βασιλόφρων**, -ων, -ον (επίθ.) ☞ αυτός που υποστηρίζει το πολίτευμα της βασιλείας, φιλοβασιλικός.

βάσιμος, -η, -ο (επίθ.) ☞ αυτός που έχει βάση, βέβαιος, δικαιολογημένος.

βασκαίνω (ρ.) ☞ προξενώ κακό σε κάποιον με το βλέμμα ή τη σκέψη μου (λόγω ζήλιας, θαυμασμού κτλ.), ματιάζω.

βαστώ και **-άω** (ρ.) ☞ κρατώ κάτι στα χέρια μου: *Τι βαστάς;* ☞ έχω κάτι πάνω μου: *Δε βαστώ χρήματα.* ☞ διευθύνω, διαχειρίζομαι: *Μόνη της βαστάει το μαγαζί.* ☞ διατηρώ: *Ο τοίχος βαστάει την υγρασία.* ☞ συγκρατώ: *Βάστα τον θυμό σου.* ☞ υπομένω, ανέχομαι: *Πώς βαστάς τέτοια συμπεριφο-*

ρά; ☞ διατηρούμαι: *Τα φρούτα βαστάνε ακόμα.* ☞ διαρκώ: *Ο θυμός του βαστάει ακόμα.* ☞ κατάγομαι: *Βαστάει από αριστοκρατική γενιά.*

☞ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: *βαστώ τον λόγο μου: είμαι συνεπής σε ό,τι υπόσχομαι* || *βαστώ τα λόγια μου: συγκρατιέμαι να μη μιλήσω ή να μη φωνάξω* || *βαστούν τα κότσια μου: είμαι γερός και δραστήριος* || *αν σου βαστάει: αν τολμάς.*

βατήρας, ο (ουσ.) ☞ το βάθρο πάνω στο οποίο πατάει κανείς πριν κάνει ένα άλμα (σε αθλήματα, σε πισίνες για βουτιές ή εκκινήσεις).

βατόμυρο, το (ουσ.) ☞ ο φαγώσιμος καρπός της βάτου.

βάτος, ο/η (ουσ.) ☞ θαμνώδης αγκαθωτό φυτό.

βατός, -ή, -ό (επίθ.) ☞ (για τόπο) αυτός που εύκολα τον διαβαίνει κανείς: *βατός δρόμος* ☞ (μτφ.) εύκολος: *βατή άσκηση.*

βατραχάνθρωπος, ο (ουσ.) ☞ δύτης, ειδικότερα του πολεμικού ναυτικού.

βατραχοπέδιλο, το (ουσ.) ☞ ειδικό πέδιλο από καουτσούκ που το φοράει κανείς για να κολυμπάει γρηγορότερα.

βάτραχος, ο (ουσ.) ☞ αμφίβιο ζώο.

θάψιση, η, και **θαψίσις**, τα (ουσ.) ☞ θρησκευτική τελετή κα-

τά την οποία δίνεται όνομα σ' ένα παιδί.

βάφω (ρ.) 📖 χρωματίζω, μπογιατίζω 📖 μακιγιάρω.

☞ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: την έβαψα: *βρίσκομαι σε δύσκολη θέση* || έβαψε τα χέρια του με αίμα: *σκότωσε κάποιον άνθρωπο*.

βγάζω (ρ.) 📖 μεταφέρω κάτι έξω από εκεί που βρίσκεται: *Έβγαλε τα κιβώτια στον δρόμο*. 📖 αφαιρώ: *Έβγαλα τα παπούτσια μου*. 📖 αποκτώ: *Το μωρό βγάζει δόντια*. 📖 προσφέρω: *Μας έβγαλε γλυκό*. 📖 παράγω: *Το νησί μου βγάζει καλό λάδι*. 📖 εξαλείφω: *Έβγαλα τον λεκέ*. 📖 εκλέγω: *Τον βγάλαμε βουλευτή*. 📖 δημοσιεύω: *Έβγαλε καινούριο βιβλίο*.

☞ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: βγάζω λόγο: *εκφωνώ ομιλία* || δε βγάζω νόημα: *δεν καταλαβαίνω* || δε βγάζω άχνα: *σωπαίνω* || βγάζω το άχτι μου: *εκδικούμαι* || του το έβγαλε ξινό: *τον τάλαιπώρησε* || του βγάζω το καπέλο: *τον παραδέχομαι* || βγάζω στη φόρα: *φανερώνω, αποκαλύπτω*.

βγαίνω (ρ.) 📖 εξέρχομαι, μετακινούμαι προς τα έξω: *Βγήκα βόλτα στην παραλία*. 📖 εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι: *Βγαίνει ο ήλιος*. 📖 εξαλείφομαι, αφαιρούμαι: *Βγήκε ο λεκές από το φόρεμα*. 📖 αναδεικνύομαι: *Βγήκε βουλευτής*. 📖 παράγομαι: *Από την ελιά βγαίνει το λάδι*.

☞ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ: βγαίνω ψευτής: *διαψεύδομαι* || βγαίνω απ' τα ρούχα μου: *εξο-*

γίζομαι || βγαίνω λάδι: *κρίνομαι αθώς, έστω και αν δεν είμαι* || μου βγαίνει το λάδι: *κουράζομαι υπερβολικά* || μου βγαίνει η ψυχή: *ταλαιπωρούμαι* || βγαίνω γελασμένος: *απατώμαι*.

βδέλλα, η (ουσ.) 📖 υδρόβιο σκουλήκι που κολλάει πάνω σε άλλα ζώα και τρέφεται με το αίμα τους 📖 (μτφ.) άνθρωπος φορτικός και ενοχλητικός που προσκολλάται στους άλλους.

βδελυρός, -ή, -ό (επίθ.) 📖 σιχαμερός, απηδαστικός.

βδομάδα, η (ουσ.) 📖 βλ. *εβδομάδα*.

βέβαια και **βεβαίως** (επίρρ. βεβαιωτ.) 📖 ναι, οπωσδήποτε, αναμφίβολα, ασφαλώς.

βέβαιος, -η, -ο (επίθ.) 📖 σίγουρος: *Είμαι βέβαιη για την επιτυχία σου*. 📖 αναμφίβολος, εξασφαλισμένος: *βέβαιο κέρδος*.

☞ ΣΥΝΩΝΥΜΑ: πεπεισμένος, ασφαλής, αμετάβλητος, βάσιμος, αναμφισβήτητος.

☞ ΑΝΤΙΘΕΤΑ: αβέβαιος, αμφίβολος, αμφισβητούμενος, ασταθής.

βεβαιώνω (ρ.) 📖 καθιστώ κάτι βέβαιο, πιστοποιώ, επιβεβαιώνω, επικυρώνω 📖 πειθώ κάποιον για κάτι, διαβεβαιώνω 📖 **βεβαιώνομαι**: πειθομαι για κάτι, σιγουρεύομαι.

γεθαρημένος, -η, -ο (αρχ. μτχ. του *βαρώ*) 📖 αυτός που βαρύνε-

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

Στον παρακάτω κατάλογο έχουν περιληφθεί λέξεις που για διάφορους λόγους παρουσιάζουν δυσκολίες στην ορθογραφία ή γράφονται συχνά λάθος.

η, ι, υ, ει, οι ή υι:

A : αλλήθωρος
αμείβω
αμοιβή
αλείφω
αλοιφή
αντίκρυ
αντικρίζω
ανίδωτος
ανδρεία
ανανδρία
αग्αρεία
αλαζονεία
αλητεία
άγνοια
απόγειο
αρρώστια
άδειος
αντρίκειος
αρμυρός
αγιογδύτης
Αγιορείτης
αεροπορία
αργοπορία
αλιτήριος
αλήτης
αμνηστία
άστυ
ασιάτρος

B : βαρήκοος
βράδυ
βραδινός
βραδιάζει
βραδιά
βασιλεία
βοήθεια
βδελυρός
βλοσυρός

Γ : γένη, γενειάδα
γέλιο, γελοίος
γελοιογραφία
γλείφω
γλύπτης
γλιτώνω
γραμμάτιο
γραμματεία
γύμνια
γυναικείος

Δ : δάκρυ
δακρύζω
δίχτυ
δόρυ
δημαρχία
δημαρχείο
διετία
δουλειά
δυναστεία
διχόνοια

δασειά
δεξής
δανείζω
δανεικός
δανεισμός
δάνειο
δανειστής
δύτης
δαπανηρός

E : έξι
ενδοιασμός
επήρεια
επιρροή
εφορία
ευφορία
ειδωλολατρία
εταιρεία
(και *εταιρία*)
έννοια
εύνοια
Εύβοια
ενάμιση
ενάμισι
ελεεινός
επίγειος
ετήσιος
εμπρηστής
Z : ζήλια
ζητιανιά